

Pap Gábor: Élő földrajz - beszélő történelem

Az európai (eurázsiai) műveltség két útja

1995-2000

Ne kerteljünk, mondjuk ki végre: az egyik a fő út, a másik a kertek alján vezet. Emez a települések magját köti össze, amaz a széleken kanyarog, részlegességektől részlegességéig. Mindegyik arra jó, amire létesült, de megszámláltattak annak a közösségnek a napjai, amelyik tartósan összetéveszti a kétféle útját, s a közepéről a perifériákra engedni kiszorulni az életét döntő módon meghatározó mozgásokat.

Az újkori európai művelődés hovatovább végzetessé fajuló aránytévesztései alighanem éppen abból adódnak, hogy következetesen, mondhatni végzetszerűen csakis a perifériákról elindulva hajlandó vizsgálni az élet bármely területét illető kérdésekben. Így viszont szükségképpen csak merev polaritás okhoz juthat el. Kelethez képest Nyugatot érzékel, jobboldalhoz képest baloldalt, "narodnyikkal" szemben "urbánust" tételez, "természetelvűvel" szemben "absztraktot", konstruktívizmussal szemben expresszionizmust, minimál arttal szemben konceptet és így tovább. Nincs tudomása rólas amíg ragaszkodik a jelenlegi vizsgálódási szempontjaihoz, nem is lehet -, hogy a Kelet ugyanúgy egy nehezen definiálható, de létező Középhez viszonyítva Kelet, mint a Nyugat Nyugat, a jobboldal jobboldal, a bal bal... stb.

Ez a "közép", Európára vonatkoztatva és az állapotszerűség keretei között maradv minden kétséget kizáróan a Kárpát-medence: "u. ha meg lehet Európa közepét határozni, az a

Kárpát-medencében van. Ha Budapest körül nagy körívet rajzolunk, az nyugaton Gibraltárt, keleten az Uralt érinti, tehát a térképi Európa határait." (Kollányi 1991. 29. o.) Ha azonban a központ és a perifériákképletesen szólva: a mag és a héjviszonyrendszerét *mozgásában* vizsgáljuk, Európa nem tekinthető többé önálló entitásnak (létalakulatnak).

Az eurázsiai térségben összesen két olyan földrajzi egység található, amely hosszú távon is hathatós védelmet tud garantálni a benne csoportosuló népeknek, ugyanakkor elég tágas is ahhoz, hogy ezek a népek a lehetőségeik szélső határáig ki tudják fejteni a bennük rejlő képességeket, s így összességükben végül is mintegy kicsinyített modelljét adják az emberiségnek. Ezek közül az egyik a Kárpát-, a másik, a túlsó, ázsiai félen a Tárím-medence, az egykori Ujgur birodalom területén. Kétpólusú rendszerrel állunk szemben tehát ezúttal is, csak hogy ez nem statikus, hanem eleven, lélegző, pulzáló (lüktető) természetű, amelynek egy-egy góca hol telítődik, hol lecseng, s az energiaáramlás a két (gyűjtő-) medence közötti útvonalszakaszon, egy kb. 200-300 km széles és több ezer km hosszú sávban, folyamatosan zajlik odavissza, oda-vissza.

Ebben a viszonylag egységesnek tekinthetőhiszen lényegében véve azonos szélességi körök közé esőföldrajzi-éghajlati övezetben anélkül mozoghatnak a népek, kultúrák, hogy menet közben életmódot kellene változtatniuk. A negatív visszacsatolás, mindenfajta önszabályozás alapja, így a szó szoros értelmében menetrendszerűen valósulhat meg az itt élő és ebben a mozgásban résztvevő népek életében. Kicsit patetikusan úgy is fogalmazhatnánk: íme, itt van és így működik az egyetemes emberi lét forrásvidéke, maga az *emberség*in statu nascendi, azaz a születés, a létesülés mozzanatában. (A latin, mint indoeurópai nyelv, a "mozzanat" helyett jellemző módon az "állapot" kifejezést használja az adott összefüggésben!)

Amennyire írott és egyébátsatási leletekben, illetve a mindenkori néphagyományban megőrződöttadatokból kihámozható, ennek a "magos" (értsd így is: "magvas", de így is: "magas"!)

műveltség típusnak a hordozója a történelmi időkben a szkíta-hun-avar-magyar etnokulturális (népi-műveltségi) folyamatosság. Megszakítás nélküli ide-oda áramlásában ez az óriásfolyam szüntelenül újra- és újratisztul, miközben a partvidéken minduntalan újabb és újabb hordalékrétegeket rak le. Ez utóbbiakban mindig *korhoz kötötten* kristályosodnak ki a *véglegessé merevedett* értékek. A mindennapi életben szükségképpen jelentkező polaritás ok ily módon rendre egymással szembefordul ó egymásutániságokká válnak, amelyek között immár éles, áthághatatlan határvonalak húzódnak.

Innen nézvést azután persze, hogy abszurdumnak tűnik bármifélemondjuk szkíta-magyar, hun-magyar vagy avar-magyar népi-kulturális *folyamatosság* feltételezése; csupán időben egymásra következő *szegmentumok*, metszetek, részlegességek érzékelhetők, illetve ilyenek megléte bizonyítható perdöntő érvényű pontossággal. Az élet-teljességre vonatkozó *tudás* ebben a sajátos szervezettségű (héj-típusú) művelődési közegben magától értetődően váltódik át *naprakész jólétesültséggé, az igazság bizonyíthatósággá*. Iménti példánknál maradván: a hozzánk közel eső történelmi időkben ama bizonyos "etnokulturális kontinuitás" a maga első ide- (értsd: Keletről Nyugatra) hullámzása soránézt nevezzük a szó szűkebb értelmében a *szkíta* műveltségi hatások koránaka *görög-latin* nyelvi-társadalmi konkrétit "rakta le". Visszaútjában a perzsa, indiai ("árja"), kínai héj szakaszt építgettemár jórészt csak tovább, rátéve néhány újabb lapáttal a korábbi rétegekre (akárcsak majd a következő korszakokban). A második hullám, a *hunoké*, a *germán*ságot ülepítette le, máig ható érvénnyel a nyugat-északnyugati partszakaszon; a harmadik, az *avaroké*, a *szlávokat*, körös-körül, s a negyedik, a "*magyar* hullám" éppen mostanában készül lerakni a maga szervesetlenült embertörmelékekből összesodródott hordalékát, kívülbelül a történelmi országhatárokon. (A nagyja még javában szennyezi a vizet; könnyebb lévén annál, jellemző módon a felszínre emelkedve s ott úszva az árral.) Az a kelet-nyugati irányban ide-oda hullámzó mozgás azonban, amelyet a "szkíta" népek esetében olyannyira jellemzőnek találhattunk, a leírtaknál messzebbmenően is analóg sajátosságokat mutat a "valódi", bármely kiterjedtebb vízfelület esetében közvetlenül is megfigyelhető hullámmozgásokkal. Látszat szerint ugyanis ilyenkor a part felől a mélyvíz felé vagy megfordítva, de mindenképp *vízszintesen* haladó mozgásról van szó; ha viszont egy-egy H₂a molekula konkrét elmozdulásait vizsgáljuk, akkor azt találjuk, hogy ez nem vízszintes, hanem éppenséggel *függőleges* irányban pontosabban: körkörös "ingázik", föl-le, föl-le. A magyarság, tágabb értelemben bárminemű *mag-típusú* kultúra esetében ez azt jelentené, hogy nem kell feltétlenül innen oda vagy onnan ide vándorolgatással magyaráznunk minden egyes "új hullám" (esetünkben a szkítaság, a hunság, az avarság, a magyarság) megjelenését. Tekinthejtük őket úgy is, mint egyugyanazon etnikai-művelődési közegben a látens, illetve manifeszt, a rejtőzködő, illetve kifejtett működés ritmikus egymást-váltásának tanúit, amikor is az egyes "korszakok" (szkíta, hun stb.) a mindenkori manifeszt viselkedés "kijelzései" lennének.

Tisztán kell látnunk: amennyire a "közép" működésére a *folytonosság* és az alakváltozatok sorozatában is mindvégig megőrzött *lényegi önazonosság*, ugyanannyira jellemző a széleken a *szakaszoltság* és az *egymás rovására történő önállósulás*ivoltaképpen mindegyre tovább- és továbbpontosított önmeghatározási *kényszer*. Ebben a vonatkozásban a periféria (a héj) természetesen ugyancsak önálló létminőségnek tekinthető, de önállósága definíciószerűen csakis viszonylagos lehet, mégpedig egészen konkrétan minden létfázisban közvetlenül az adott hullámvonulattólha a héj-hasonlatnál maradunk, a mindenkori magtólfüg. Ilyen módon, minthogy a teremtés-teremtődés folyamatában csak áttételesen vesz részt, végső soron csakis az *állapotszerűsége* kell, hogy érdekelje a világnak, amelyet alapjában véve készre fogalmazottan kap meg, életvitelének valamennyi részterületére vonatkozóan. Ezzel, vagyis az állapotszerűségében megragadott világgal szemben dolgoz ki megközelítési-számontartási mechanizmusokat, amilyen példáulmindenek előtt!*a nyelv*, annak mind a beszélt, mind az írott, s ez utóbbin belül is mind az örökletesen képirás-jellegű, mind a korszakról korszakra önállóan (ráadásul mindenkor a kizárólagosság igényével) kifejlesztett mechanikus betűírási változataiban.

Igen, most elsősorban az indoeurópai nyelvekről beszélünk. Ilyen a görög, ilyen a latin, ilyen a germán, a szláv. De a vizsgált vonatkozásban ilyennek számítanak a különben más nyelvtörténeti-nyelvszerkezeti kategóriába sorolt szemita nyelvek, az arab, a héber; és még távolabb a kínai is. És ilyenne féljünk kimondani!az indoeurópai ("árja") nyelvek "atyjának" tartott-magasztalt szanszkrit is.

Ezzel bezárult a kör. Ma ugyanisközhely lesz, amit mondok a nyelvi-kulturális formáció uralkodik a világon. Ez minősít bennünket, szkíta-származékokat "betolakodottaknak", "kalandozó hordáknak", ahol éppen találkozunk velünk, Közép-Európában éppúgy, mint Közép- vagy Kelet-Ázsiában. (Per analogiam: a part panaszkodik, hogy a folyó "beléje tolakodott"; a dióhéjban "jöttment" a bél; a csuhében "kalandozó horda" a tengeri-cső!) Ez szedi ízekre a *maga* működési szabályzatának megfelelőenem tehetve másként!*a nyelvünket, történelmünket, majd az országunkat, a vallásunkat, a koronánkat...*

Mielőtt azonban végleg berekesztenénk összehasonlító vizsgálatunkat, célszerű elejét vennünk egy fenyegető félreértésnek. A *mag* és a *héj*, a *folyam* és a *part* viszonya (fentebb éppúgy, mint alább) semmi szín alatt sem azonosítható *ajó* és a *rossz* viszonyával! Az utóbbi kategória (héj, part) az előbbihez (mag, folyam) mérve sem nem káros, sem nem felesleges, csupán *más*, méghozzá alapvetően más karakterű.

Az utóbbi ugyan csakis az előbbiből vezethető le, s éppen ezért szerepe, jelentősége csakis onnan kiindulva érthető meg, ráadásul ez a folyamat szigorúan irreverzibilis (megfordíthatatlan), mégis végzetes könnyelműség lenne alábecsülni a héj, illetve a part szerepét. Nélkülük védtelen és kiszolgáltatott, azaz hosszú távon életképtelen lenne a mag, holt posvánnyá aljasulna az eleven folyóvíz. Röviden szólva: a mag a teremtés, a héj a fenntartás felelőse a testet öltött mindenségben.

A héj-kultúra a maga letisztult, esszenciális önkifejeződését magától értetődően találja meg a létezés kristály-szintjén. Mióta a mag rovására egyeduralomra vergődött a világban, mindent rohamosan kristályosít a hatáskörzetében, a mindennapi lakótértől (*négyzetraszterbe* telepített *kockaházak*) a mindenható információs rendszerekig (folyékony kristályok). A geometrikus absztrakció azonban csupán az egyik véglete a periféria szélsőségesen polarizált működésrendjének. A másik póluson a szertelen változatosságot, a riadt és tanácstalan magamutogatásba torkolló individuális megnyilatkozásokat találjuk, az expresszionizmustól a szürrealizmuson keresztül a lírai absztrakcióig.

Aligha tudnánk láttatöbb módon jellemezni ezt a sajátságos kétarcú rendszert s viszonyát a neki mindkétféle megnyilatkozásában létlehetőségeket biztosító, tápláló-eltartó "közép"-vonulathoz, mint hogyha ideidézünk egy csíki székely keresztzsemes hímzsmintát, az ún. "Ábrahám-Iszákos" csoportból. A tükörszimmetrikus kompozíció középtengelyében "életfa" magasodik, amelyhez két oldalról egy-egy jobb-, illetve balmenetes magyar "Trimurti" (a teremtő, a fenntartó-igazgató és a pusztító újrateemtő erők hármas-egy képviselője) járul. A fa törzsében mint egyfajtaakár információelméleti értelemben is

vehetőcsatornában hagyományos képjelekkel megidézett "fénymagok" áramlanak fölfelé. Útjuk mentén balra is, jobbra is szerves létalakulatok bontakoznak ki, amelyek fejlődési mintázatuk tekintetében tökéletesen megegyeznek az őket tápláló fával. Félút táján azonban váratlanul megbicsaklik az önkifejtés ígéretes menete. Mindkét oldal felé szigorú *geometrikus alakzatok* (téglányok) *lépcsősora* indul el, és mechanikus, soros sokszorozódás végén egyegy *szélsőségesen individuális, esetleges rajzolatú* levélképződménybe torkollanak. Itt van a helye a pusztítva újrateremtő erő közbelépésének, s ez valóban meg is történik ábránkon. Az igazi, a döntő felismerést azonban nem ez utóbbi mozzanat kínálja számunkra, hanem annak a ténynek a félreérthetetlen dokumentálódása, hogy a kétféle szélsőséges viselkedés, az egyforma négyszögelemekből történő mechanikus-lépcsőzetes sokszorozódás, valamint a "hiperrealizmus" irányába végbemenő individualizálódás *egyugyanazon* folyamat elválaszthatatlanul összetartozó két részfázisa, konkrétan: egyetlen nagy, átfogó jellegű szervesetlenülési tendencia kétféle jellegzetes megnyilvánulása. Az élet útja pedig a törzsben, középütt folytatódik, ér el a létlehetőségek csúcsáig, sábránk tanúsága szerintinnen várható a szabadulása is, a fa koronájából jobbra-balra kibontakozó magerő (= nagy erő-, azaz angyal-) hatások formájában (Nota bene: a nevezett himzész csoport azon példányain, amelyekből kiiktatódott a háromszintűige, kézi munka, illetve nemi aktus révén megvalósulóteremtés képviselője, s amelyeken ily módon a fenntartás-igazgatás felelőse kényszerűen el-"ábrahámósodik", azaz a pusztítva újrateremtő erők letéteményesének likvidálására tesz végzetes kísérletet, a szabadító-életmentő isteni gesztus közvetítője valóban ez a *magerő-angyal*, további névalak-változataiban: *magyar* onogur, ungar stb. alakzat lesz!)

A "jobb ág", a "bal ág" és a "maradvány" népek

Kiindulól tételünk (*feltevésünk!*) most tömören fogalmazva így szól: *ha valóban működött a fentiekben leírt kétpólusú rendszer Eurázsiaiban, akkor az egymást követő oda-vissza áramlások során definíciószerűen ki kellett alakuljon egy központosító, nyilván a legfontosabb (valamilyen értelemben "uralkodó") nép elemeket magába foglaló tömb, amelynek felvonulási területe valahol a két medencét összekötő egyenes mentén húzódnak, míg a két szélen egy-egy biztosító szerepű szárny, konkrétan egy "bal ág" és egy "jobb ág" kellett, hogy képződjenek. Aszerint, hogy Keletről Nyugatra vagy Nyugatról Keletre tartott az aktuális mozgás, a "bal ág" kerülhetett Délre is meg Északra is a középvonaltól, és természetesen ugyanez áll a "jobb ágra".*

Mármost (kiegészítő tétel!) ha *feltételezzük*, hogy a mondott "működés" egész tartama alatt, és pedig éppen a fentebb részletezett folyamatos önszabályozás eredményeképpen, alapvetően egyetlen közös nyelv létezett a két "pólus" közötti térségben; továbbá ha *tudjuk* (ez már nem feltételezés, hanem sokszorosán bizonyított *tény!*), hogy ebből a "nosztratikus"-nak nevezett alapnyelvből mind szókincsét, mind nyelvtani rendszerét tekintve a magyar nyelv öröközte meg a legtöbbet az összes szóba jöhető eurázsiai nyelv közül, akkor kézenfekvőnek látszik egy olyan *következtetés*, hogy az említett "bal ág""jobb ág" rendszernek, valamint az egész mozgásrenddel kapcsolatos egyéb kulcsfontosságú tételeknek (például az egyes leszakadt népcsoportoknak) a neve ilyen vagy olyan hangalaki változatban meg kell legyen mind az említett térségben, mind a mai magyar nyelvben, mégpedig, minthogy ez utóbbi esetben élő nyelvvel állunk szemben, minden valószínűség szerint teljes vagy részleges jelentésbeli "aurájával" együtt. Magyarán szólva: ha feltételezéseink helyesek és következtetéseinkbe nem csúszott durva logikai hiba, akkor az olyan helyvagy népvégek, mint *ablak, valach, bolg(ár), Balk(án)*, a bennük közös *b/v-l-k/g* (népszerűen szólva: "pöfögös"- "jeles"- "köhögös") hangkategória-váz tanúbizonysága szerint egy (vagy több, egymásra következő) kelet-nyugati irányú vonulás "bal ágának" kijelzői lennének, a Kárpát-medence déli határvidékein. A visszafelé áramlás "bal ága" viszont ugyanezen logika szerint *apolak* (= lengyel) népnévben öröközte volna meg, a fővonulat északi peremén.

A "jobb ággal" már nem ilyen egyszerű a helyzet. Nem azért, mintha nem lenne ide mutató és hangalakilag is rárimelő szavunk, hanem azért, mert éppen ez az a magyar szó, amelynek a jelentése talán a legdrámaibb változáson ment át történelmünk folyamán. A "jobbágy" szóra gondolunk. Ennek korai előfordulásaiáltalában "iobagiones" többes számú alakbanoklevelekben és egyéb latin nyelvű írásokban egyértelműen a legfelső főúri rétegre vonatkoznak, egészen az Árpád-kor utolsó szakaszáig, ami ezúttal nagyjából a tatárjárás idejét jelenti. (Ebben az értelemben a "jobbágy" a "lovag" hangalaki változata, hiszen mind a két szó ugyanabból a "jeles"- "pöfögős"- "köhögős" mássalhangzó-hármasságból testesíthető fel.) Ezek után viszont szinte egyik évtizedről a másikra a társadalmi piramis legalján találkozunk a "iobagiones"-szel, mint a mai (illetve tegnapi, XVIII-XIX századi) értelemben vett jobbágság elődjével.

A jelenség jól ismert, azonban korántsem kellő súllyal méltatott a hazai középkorral foglalkozó történészek körében. Pedig a tanulságok igencsak megszívlelendők lennének. Ha ugyanis tisztában vagyunk ennek a változásnak a belső logikájával, akkor legalábbis két igen fontos kérdésre kapunk az eddigieknél megnyugtatóbb választ.

Az egyik a "leszállott kultúrjavak" hírhedt teóriáját érinti, amely szerint a népi műveltség valódi értékei "felülről", a társadalom magasabb régióból "szálltak", illetve szállingóznak ma is alá, hogy a legalacsonyabb szinten, "folklorizálódván", végül is a népművészetként számon tartott konglomerátummá álljanak össze. Nos, lehet, hogy a peremvidékeken (a "hégban") ez valóban így zajlik le. (Nota bene: a "gesunkenes Kulturgut" jellegzetes német találmány!) A mi "jobb águnk" alászállásának történetét megismerve mindenesetre valószínűbb magyarázatát 'adhatjuk annak a jelenségnek, hogy a hosszú távra szóló értékek a "jobbágság", illetve jogutódja, a parasztság társadalmi szintjén őrződnek meg a Kárpát-medencében és az eurázsiai "pulzáló rendszer" valamennyi, máig is eleven és hiteles kultúrát ápoló maradvány-népénél. Valóban "alászállás" történt tehát, csak hogy nem a "kultúrjavak" szálltak alá, hanem a hordozóik, és valóban a legmagasabb szintről a legalacsonyabbra per analogiam: "szállt alá poklokra...", a folytatást mindenki ismeri! -, s így kerültek, a *hordozókkal együtt* a "javak" is alulra, reményeink szerint az óvá, elrejtő és idejekorán újjászülő televénybe.

A másik, nem kevésbé fontos tanulságot nem lesz ilyen könnyű szavakba öltöztetni. A "szlávósodásra" gondolunk, ami ebben a vonatkozásban egyet jelent az úrból szolgává alacsonyodás, pontosabban: a *beszűkülés* rendkívül összetett kérdéskörével. Az úr és a szolga viszonyát ugyanis alapvetően nem az határozza meg, hogy az egyik büntetlenül bántalmazhatja a másikat, míg amaz nem üthet vissza büntetlenül (quod licet Jovi, non licet bovi = amit szabad Jupiternek, azt nem szabad az ökörnek), hanem az, hogy az úr defmíciószerűen a *teljesség* birtokosa, míg a szolgának csupán a rá kiszabott *részlegességgel* kapcsolatban lehet kompetenciája. Csakis erre vonatkozóan rendelkezik ismeretekkel, ami egyben azt is jelenti, hogy *szókinccsel*. Minthogy a világnak a "rá nem tartozó" része összehasonlíthatatlanul tágasabb, mint az, amelybe bepillantást nyerhet, amire vonatkozólag tehát menetrendszerűen megnevezéseket kell alkalmaznia, a "nem rá tartozó" területekre vonatkozó szavak fokról fokra kikopnak a szóállományából (hiszen eredetileg ő is a teljesség birtokában volt, így hiánytalanul beszélhette az "alapnyelvet"), s a maradék résszel már csak úgy tudja leírni a mindenséget, hogy az eredeti szerves nyelvhasználatól eltérően alakilag is mereven szétválasztja a folyamatszerűséget és az állapotszerűséget. Mivel pedig az előbbire vonatkozó legfontosabb információkkal nem rendelkezik (nincs tudomása róla, hogy a dolgok hogyan alakulnak át egymásba, hiszen mindig csak kész tényekkel találkozik!), így fokozatosan lemerevedik a nyelvrendszere. Egyik részről a *mechanizálódás* másiktól a *szertelen változatosság* lesz jellemző a nyelvhasználatára, azaz egyöntetűsíti a magán- és a mássalhangzók eredetileg merőben különböző szereplehetőségeit, ugyanakkor mereven elkülöníti egymástól a nemekezés máris előttünk áll a *flektáló* rendszerű indoeurópai nyelvi struktúra.

Ha ezen az útvonalon vizsgáljuk tovább a "szolgásodás" folyamatát, akkor óhatatlanul a *szlávokhoz*, illetve lehet, hogy ez meglepően fog hangzania *svábokhoz* jutunk el. A két szó ugyanis lényegileg ugyanakkor a "sziszegős"- "jeles"- "pöfögős" mássalhangzókatéória-váznak a különböző irányú feltestesítései révén jött létre, amelynek a közép-ső „1” eleme egy sajátos, mindaddig kellőképpen nem méltatott (tér hiányában a *Jó pásztorok hagyatéka* című könyv nyelvészeti vonatkozású függelékéből is kimaradt!) "lágulás" folytán egy, a lengyeleknél a mai napig megőrződött „1” hangba mehet át. Ez a hang az északi indoeurópai nyelvekben hagyományosan "w"-nek jelölődik, és ejtése csak fokozatosan tolódott el egyik-másik dialektusban a "v" felé, s került át ezáltal a "pöfögős" kategóriába. (Zárójelben jegyezzük meg: a magyar nép szóhasználatában a "sváb" nem történeti-etnikai értelemben vett műszó, hanem kifejezetten erre az elszlávósodott-elsvábosodott állapotra alkalmazták, már akár emberről, akár bogárról van szó. *Madách* is ilyenként léptette fel ezt a bogárfajtát *A civilizátor* című drámai művében. Az *l-v* mássalhangzóváltás egyébként olyan névmegfelelésekből lehet ismerős számunkra, mint a *Laurentius- Uzvrinyec* vagy a *László- Uzzsile- Uzzul- Vászoly*.)

Mármost a "sváb" szó német írásmódja (Schwabe) pontosan mutatja, hogy eredetileg a "sziszegős" és a "jeles" hang között egy "köhögős" is állottmás szóval a mai sch egy korábbi szk vagy ksz ligatúra mechanikus "kifejtése" során előállott betűkombináció, amelyből a használó nép ma már csak az egyik elemet, a "sziszegőset" hasznosítja, azt is csak az egyik konkrét alakváltozatában -, vagyis szavunk ősalakja ilyenformán hangozhatott: "szklab". Nos, az arab forrásokban valóban így találjuk mega *szláv* névalakot: "szaklab". (Vö.: *Abu-Hámid al-Garnáti...* 1985., 120., 176-177. o.)

Hogy az 1 = w hangalaki egyezés, illetve "lebegtetés" nem esetlegesen, véletlenszerűen bukkan fel a szláv-sváb szópáros esetében, arra legyen bizonyosság a bennünket közelebről is érintő *lengyel-wenger* iker-képlet. (Köztudott, hogy a két nép *egymást* nevezi így, míg önmagukat ettől eltérőleg poláknak, illetve magyarnak.) Ha tudjuk, hogy mindkét népnév egy "jeles"- "nyámmogós"- "köhögős"- "jeles" hangkategória-váz föltestesítése (pontosabban így kellene fogalmaznunk: áttelekesítése) során áll elő, azaz ugyanabból az alapjel-készletből bontható (olvasható) ki, akkor nyomban megértjük, hogy itt lényegileg egy-ugyanazon minőség kétféle alakváltozatáról, megnyilvánulási módjáról van szó, aminek igazolására számtalan szép példát hozhatunk fel közös történelmünkéből. (Nota bene: a polák mellett a "bal ág" másik képviselője, a bolgár is rendelkezik olyan névváltozattal, amely a *lengyel*, illetve a *wenger* hangalaki párjának tekinthető, ez pedig a "lándor"!)

Ha a szláv-sváb alakpár további variációi után nyomozunk, nem kerülhetjük ki a "szerb" ("sziszegős"- "jeles" - "pöfögős!"), tovább képezve "szervian" népnevet. Most már két oldalról is igazolva láthatjuk iménti feltételezésünket, mely szerint ez a hangkategória-csoportosulás eredetileg a "szolgai" állapot megjelölésére alkalmaztatott. A kulcsot ezúttal a latin nyelv örökölte ránk, amelyben mindkét lehetséges olvasat, a *sz. kl. b* is, a *sz. rv* is "szolga", "rabszolga" jelentésben szerepel, mint *sclav(us)*, illetve mint *serv(us)*.

Szép-szép, mondhatnánk, de mi most a "jobb ág" fejlődéstörténetére vagyunk kíváncsiak, nem pedig történeti-etimológiai ínyeskedésekre. (Ezeket, mellesleg szólván, a "bejegyzett" nyelvtudomány egyetlen mai vagy múltbeli képviselője sem) írta alá, sehol a világon. Már csak azén sem, men a "nyelvtudomány" ebben az értelemben a maga teljes egészében "indoeurópai" termék, s *ettől* meghatározott vizsgálati szempontrendszerében, mint a valóság megközelítésére kidolgozott gépezetben az olyan összefüggések, amilyenekkel mi itt foglalkozunk, egészen egyszerűen "nem jelzödnek ki".) Nos a kelet-nyugati irányú népmozgás "jobb ágán" valóban megtalálható egy olyan "szláv" nép, amely eredetileg nyilván a teljesség részese volt, s amely a nevében máig őrzik a "iobagiones"-hez való tanozás nyomait. Hogy megtalálhassuk a maradvány-népek nagy szalmazslában, egy-két apróságot meg kell azonban még tudnunk a név-alakulások törvényszerűségeiből.

Az "alapnyelvben" az eddigi vizsgálatok eredményei szerint a határozott névelő egy "sziszegős" kategória köré épült. (A magyar nyelvben ennek a maradványa "az" névelőnk.) Ez a határozottságot jelölő alakzat kiejtéskor menetrendszerűen összeolvad a rákövetkező szókezdő hangzóval (a mai magyarban ez már csakis magánhangzó lehet, a mássalhangzóval kezdődő szavak előtt a határozott névelő lerövidült "a"-vá), slejegyzéskor ez egy "sziszegős" jel-elemmel való bővülést eredményez a szó elején. (Csángó népdalban például: "... 'zén szeretóm..., 'zén szívem... stb.) Ilyenformán a "jeles"- "pöfögős"- "köhögős" ("jobb ág") mássalhangzó-hármaság egy "sziszegős" - "jeles" - "pöfögős" - "köhögős" mássalhangzó-négyességé alakul át. Ennek egyik lehetséges feloldása pedig a *szl. v. k.* formációhoz, vagyis a szlovák népnévhez vezet el bennünket. Hogy ezúttal sem felelőtlen nyelvi bűvészkedésesei van dolgunk, azt jól mutatja, hogy a "szlovackij" (fonetikus lejegyzéssel), azaz "szlovák" mint jelző alakváltozataként a "lovackij" személynévforma is él a felvidéki "tótok" névadási gyakorlatában. Ebben a formában pedig a szó, mint kezdő "sziszegésétől" megszabadított "szlovák", pontos hangalaki megfelelője a "jobb ág" "lovag" szópárosnak.

Ha ennyit be tudunk látni, akkor az is nyilvánvaló lesz számunkra, hogy a nyugat-keleti "visszaútban" ez a "jobb ág" anépnelvünkben ugyancsak "tótnek" jegyzett: *szl. Zovénságban* realizálódott valaha, bár az erre utaló névalak, valószínűleg tónéneti okokból, jóval megkopottabb ("köhögős" elemét már elveszített) változatban maradt ránk.

Összefoglalva: a kelet-nyugati irányú vonulás szárnyain a "jobb ág" képviselője, a ma *szlovákkém* számontanott jobbágyság, a "bal ágé" a *bolg(ár)* és a *blak-valachismenebb*, szókezdő "pöfögésétől" már megszabadult alakjában *oláhnépelem* lehetett. Hogy ez utóbbinak a nyelve eredetileg inkább szláv, mintsem "római" karakterjegyeket viselt, az nyelvtörténeti közhely; mai állapotát többszörös művi "romanizálás" útján nyerte el. A bolgárok nyelve pedig újabb közismen ténya hun (szakirodalomban: bolgár-török) alapnyelvből szlávósodott el.

A nyugat-keleti útvonalon felfejlődött "jobb ág" emléke ugyanakkor a *szlovénekb*ben él tovább, az ide illetékes "bal ágé" pedig a *polákságban*, azaz a lengyelekben.

Mindamellet van ennek a gondolatmenetnek a nyelvészeti "abszurdításokon" egy szembetűnő hiányossága, és ez okozza, hogy kissé bizalmatlanul fogadhatjuk a végkövetkeztetéseket. Az eddigiekből nem derül ki ugyanis világosan, hogy a "jobb ág" drámai szerep-módosulása végül is valamennyi szláv népre érvényese, vagy csak a szlovákra és a szlovénra, s ha ez utóbbi felfogás a helyes, akkor milyen alapon döntünk így és nem másként.

Nos, ahhoz, hogy biztonságosan tájékozódni tudjunk ebben a kényes kérdés-tömkelegben, jó tudnunk, hogy a szolgálathoz alapvetően kétféle úton lehet eljutni a mi hagyományaink szerint. Az egyik *külső*, a másikon *belső* kényszer szabja meg a menetrendet. Kerülve a hosszadalmas részletezést, az első esetre ismét kétféle forgatókönyv írható. Vagy valamely *más* nép ejt szolgáltságba, mert nem harcoltunk elég eredményesen (hadifogoly-rabszolga), vagy a *saját* népünk dönt szolgáltságbalényegében ugyanezért. A vonatkozó indoklást akár Werbőczy Hármaskönyvéből, akár Kézai krónikájából idézhetjük.

"Mielőtt tehát a magyarok megkeresztelkedtek és kereszténnyé váltak, a hírnökök a táborokban ezekkel a szavakkal hívták egybe a magyarok hadseregét: »Az Isten és a magyar nép szava, hogy ezen és ezen a napon, ezen és ezen a helyen mindenki köteles pontosan fegyverben megjelenni, hogy meghallgassa a közgyűlés tanácskozását és határozatát.« Aki pedig a föl hívásnak nem tett eleget, s nem tudta megokolni, hogy miért, azt a szkíta törvény értelmében fölkoncolták vagy törvényen kívül helyezték, vagy egyetemleges szolgáltságra vetették. Így hát az ilyen vétkek és kihágások választották el egyik magyart a másiktól; különben, minthogy valamennyi magyar egy apától és egy anyától származik, hogyan nevezhetnénk az egyiket nemesnek, a másikat meg nemtelennek, ha az utóbbit nem azért tartanánk annak, mert efféle büntettek bizonyultak rá?" (Kézai Simon: A magyarok viselt dolgai. V. Kovács 1984., 121. o.)

A szolgassorsalmint egyfajta reményfutammaltehát mindkét esetben a *saját* életét váltja meg a sors kegyeltje vagy üldözöttje. Ezen az úton, mint látható, *lefelé* sodródunk ki a korábbi létállapotunkból.

A másik út, éppen ellenkezőleg, *felfelé* vezet tovább az adott, s a maga nemében a maximumig kiteljesített létállapotból. Ez a földi pályafutás csúcán történő önkéntes megalázkodás esete ("Atilla-szindróma"), amely definíciószerűen sohasem a saját, hanem mindig a *mások* életének megváltását, magasabb szintre juttatását célozza. Ebben az esetben a "jobb ág" jelzős szerkezet "jobb" tagja nem csupán hétköznapi (esetleg éppen hadászati) értelemben jelent "jobbat", hanem egyszersmind erkölcsi tekintetben is. "Lovagból", a *harci erények* őrzőjéből ezen az útvonalon is válhat valaki "jobbágyá", a *szellemi javak* őrzőjévé. Ennek a fajta szolgaságnak a legmélyén találjuk "utolsókból lesznek az elsők" vagy "aki magát megalázza, felmagasztaltatik" alapona "servus servorum Domini"-t, az Úr szolgáinak szolgáját (ezt.a címet, mint ismeretes, egy idő óta a római pápák is viselik, bár semmiképpen sincs ehhez a rangfokozathoz, de még ehhez a vallásalakulathoz sem kötve!), míg a gyávák és a gyengék osztályrésze a "servus servorum domini", a kis betűs "úr", a "gazda" szolgáinak szolgája státus lesz.

Mármost úgy tűnik, hogy az Árpád-kor végén a magyarságon *belül* végbement lovag-jobbágy transzformáció az erkölcsi típusú, azaz a másokért vállalt szolgaság útvonalán következett be, és ily módon nyelvileg itt a világ-tudás teljessége őrződhetett meg; a szlávosodás vagy svábosodás esetében viszont gyaníthatólag a másik, a külső kényszer hatására bekövetkezett szolgaság vált sorshatározó tényezővé, s ez a körülmény tükröződik az ilyen népek nyelvének elszervetlenülésében, indoeurópaizálódásában. Ugyanakkor azonban azt is észre kell vennünk, hogy a szláv (sváb) kategórián belül nem egyforma az egyes népek esélye a teljességhez való visszatérésre. A két "tót" nép, a szlovák és a szlovén, az ősi, osztatlan bölcsesség örökletes "tudó"-jaként egyfajta Thot-Hermész-i státust képvisel a népek-nyelvek hierarchiájában, míg ellenben a szerbek "rác" neve, amely az országuk megnevezésében még árulkodóbb formát ölt (*Rascia* = Szerbia) a *Russia-Rosszija* (Oroszország) hangalaki változataként nyilvánvalóan a Rossz képviseletére utal. Ezt a szolgaság-típust törekszik világuralmi célok szolgálatába állítani a pán-szlávizmus, amely ilyen módon – most már igazán nem nehéz belátnilényegében ugyanazt a jelszót hirdeti meg ("világ szlávjai, egyesüljete!"), mint a kommunisták, amikor így mozgósítanak: "Világ proletárjai, egyesüljete!". Ezértellentétben a közkelem vélekedéssel- nem tarthatjuk helytállóknak az olyan megállapításokat, melyek szerint az orosz okra "ráerőszakolták" volna a kommunizmust, pedig a_ úgymond, "lényegük szerint idegen tőlük". Ellenkezőleg a *szlávosság orosz* változata, mint a *szolgaság orosz* típusa, kifejezetten predesztinált a proletár nemzetköziség zászlóvivőjének szerepére.

Ezen a vonalon tovább haladva azonban szükségképpen el kell jutnunk a *FőRossz-hoz*, mint a Rossz minden "autonómnak" tetsző, valójában csak alantasabb megnyilvánulását végső fokon meghatározó és koordináló tényezőhöz. Ez pedig az itt tárgyalt eurázsiai "érzékeny rendszer" vonatkozásában "népetimológián" alapuló következtetéseink szerintegyértelműen a *porosz* mentalitás. Ténykérdés *Gecse Géza* kitűnő könyve, a *Bizánctól Bizáncig*, konkrét adatok tömegével támasztja alá -, hogy legkésőbb Nagy Péter óta a "porosz vonal" a meghatározó az orosz társadalom fejlődésében, mind gazdasági, mind hadviselési, mind kulturális vonatkozásban. Ilyen értelemben Oroszország már régen nem Keletre esik tőlünk, hanem Nyugatra, csak éppen egyfajta sajátságos, bumfordi változatát, mondhatni, karikatúráját adja a nyugati életvitelnek.

A pán-szlávizmus eszméjét is innen, Kelet-Poroszországból kapta az orosz, készen, használati utasításokkal ellátva, hogy azután ő adagolja tovább, elsősorban a második számú származék-Rossz, *Rascia* (Szerbia) irányában. Ahol végül is robbant a pán-szlávizmus puszkaporos hordója és napjainkban megint ugyanitt, ugyanilyen gyújtózsínor végén készítik elő a robbanását! -, míg a proletár internacionalizmusé röviddel rá, a megelőző állomáson, Rosszijában. A neves múlt századi cseh történész, *Frantisek Palacky*- egyébként a héj-szemlélem történetírás tipikus képviselője, akinek történelemképében a magyarok úgy jelennek meg, mint a VIII-IX. századra felvirágozott nagy-szláv minta állam szétzúzó és betolakodásukkal az "újra"egyesítés fő

akadályozóiminden ellenünk táplált gyűlölete mellett is jól érzékelt a szlávositás újkori folyamatának valódi rugó it, amikor így fogalmazott: "az orosz cár előbb minden oroszot szlávúvá akar tenni, hogy azután minden szlávot oroszúvá tehessen". Mi már pontosan tudjuk, valóban ez volt a Sötétségszázadunkra valóssággá váltdiadalmenetének nagy műgonddal megtervezett koreográfiája: először a Rosszat kell szolgálatába kényszerítenie, hogy utána magát a szolgásgot, mint a szellemi felemelkedés egyik lehetséges útját, rosszú (utálatossú, megvetettú, nemkivánatossú) tehesse. Servus servorum Dominiból így lesz servus servorum Diaboli, Isten szolgáinak szolgájából a Sátán szolgáinak szolgája.

De ne feledjük: a Fő-Rossz (Prus szia, Borussia, azaz Poroszország) egyesítette a modem Németországot is, ő határozta meg annak napjainkig érvényes vezetó ideológiájátfolyamatos, mindenáron való "élettér"-tágítás! -, Ő vezette bele az emberiséget (benne a mi eurázsiai "érzékeny rendszerünket") két világháborúba, és ami kevésbé köztudottLenin személyében ő injektálta a kommunizmus legagresszívabb, legpusztítóbb változatát is Oroszországba. A bestiális kegyetlenség tekintetében mindjárt Rosszija után következő Rascia meghatározó személyisége pedig teljes kifejlődése idején az a Tito lett, akinek az eredeti családneve, a *Broz* megintcsak a Fő-Rossz alakváltozata.

Mindezek ismeretében magától értetődőnek tűnik, hogy a Fő-Rossz vezérelte indoeurópai mozgásrendszer az általunk jobban ismert történelmi időszakokban jellemzően É-D-i irányú áramlatokat produkál (ugyanett teszi a hozzá kiegészítőlegesen kapcsolódó szemita "népvándorlás"-sorozat is), s ezáltal pontosan keresztbeveri a "mi" mozgásrendszerünket, időről időre újraépülő gátakat képezvén a folyamatos, öntisztító K-Ny-i áramlás útjába. E meg-megújuló gátépítési kampányokat azután a "mieink" csak drasztikus áttörésekkel tudják hatástalanítani. A fő mozgástendenciáknak ez a kibékíthetetlen, antagonisztikus ellentéte fogalmazódik valósságos programmá a Lech-mezei sikertelen vállalkozás után foglyul ejtett Lehel vezér szózatában, amikorjól érzékelhetően Atilla "Isten ostora" szerepére utalvaígy inti meg az őt leckéztetni akaró császárt: "Mi a magasságos Isten bosszúja vagyunk, ő küldött bennünket, hogy az ostorotok legyünk, sakkor ejtetek foglyul és öltök meg bennünket, amikor föl hagyunk üldözéstekkel." (Képes Krónika V. Kovács 1984., 202. o.) A tét valóban üdvtörténelmi nagyságrendű: ha az áttörés nem sikerül, az élet lebénul, kristályos szerkezetűvé merevedik Földünknek ebben a meghatározó jelentőségű zónájában.

Ezekhez a "súlyos" dolgokhoz képest jelentéktelen apróságnak tűnhet, mégis utána kell néznünk: vajon maradt-e valami nyoma annak, hogy a két "érzékeny" pólus közötti térségben valaha a "mi" népeink éltek. Ha van egyenes ági leszármazottjuk, akkor annak valamilyen formában a "maró di" (a menetoszlopból megbetegedés vagy egyéb nyomós ok miatt lemaradt), az "ott-maradt" vagy a "maradvány" szavakat kell őriznie a nevében. Nos, bármilyen hihetetlenül hangzik, az említett térségben lépten-nyomon beleütközünk ezeknek a szavaknak az alakváltozataiba, mint ma is használatos nép-elnevezésekbe. Ilyen "maradvány"-nép például a "mordován", más ejtémóddal "mordvin", de ilyen a közvetlen keleti szomszédságunkba eső "moldován", azaz moldvai is. (A két vidék neve ugyancsak egybecseng: Mordva, illetve Moldva.) "Ott-maradt" nép az "udmurt" (= vottyák), "maró di" a "marót" (ez a "morva" név egyik formája a magyar nyelvbenvő. a kétféle, a Kárpát-medence ÉNy-i, illetve DNy-i peremére ülepített "Nagy-Moráviával"!)

Ez utóbbi népnév külön is érdekes lehet számunkra, hiszen a változatai révénfmnül "Maari", németül "Mahren" stb.egyrésztől egy "mahari", másrésztől egy "mári" (= cseremi sz) maradványnép felé vezet tovább bennünket, s ezen a nyomon még messzebb, az egyre táguló héj-szerkezetekben a "mór" (alakváltozata: moór), a "maori", ill. etve a "magar", "mahgar" stb. népekig juthatunk el.

Nem folytatjuk eszmefuttatásunkat. De be sem fejezhetjük addig, míg nyomatékosan nem figyelmeztetjük az Olvasót kétféle végzetes botlási lehetőségre. Az egyik az, hogy a fenti, jobbára *hipotézisekre* épített *következtetést* elejétől végig kész *tényanyagként* kezelje. Tényekre valóban sűrűn hivatkoztunk érvelésünk során, de ez semmiképpen sem jelentheti azt, hogy maga a kiinduló feltételezés vagy az ebből származó bármelyik következtetés ettől mindjárt és automatikusan tényé avatódnék.

A másik lehetséges ballépést akkor követjük el, ha az igen szigorú feltételrendszer szűrőjén átengedett egész nyelvi megfelelés-sort a vak véletlen játékanak tekintjük. Tudomásul kell vennünk: nyelvünk olyan próbaköve a valóságnak, amelyen ennél lényegesen bonyolultabb és magasabb rendű dolgok is biztonsággal megmérhetők. Talán éppen ezért akarják mindenáron elvenni tőlünk a Fő-Rossz soros ügynökei (ne felejtjük el: a "finnugor" származási elmélet is az ő leleményük!) ezt és éppen ezt: a nyelvünket. Ha erről lemondunk, maga-magától hull szét a történelmünk, veszítjük el a múltunkat, s vele együtt természetesen a jövőnket is.

Vannak dolgok, amelyekről nem ildomos, másokról nem ajánlatos, ismét másokról tilos szólni. Vannak viszont dolgok, amikről nem szabad nem szólni. Úgy gondoljuk, a fenti "dolgok" ilyenek voltak.

Forrás:

Pap Gábor: Mag hó alatt – Télutón

Püski Kiadó, Budapest, 2003